

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl naujų ekonomikos valdymo teisės aktų socialinio poveikio (nuomonė savo iniciatyva)

(2012/C 143/05)

Pranešėja **Gabriele BISCHOFF**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2011 m. liepos 14 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Naujų ekonomikos valdymo teisės aktų socialinio poveikio (nuomonė savo iniciatyva).

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. sausio 25 d. priėmė savo nuomonę.

478-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. vasario 22–23 d. (2012 m. vasario 22 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 232 nariams balsavus už, 8 – prieš ir 9 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europa turi būti vieninga, greičiau ir ryžtingiau veikti ir taikyti teisingus metodus, jeigu ji nori įtikinamai reaguoti į finansų, ekonomikos ir pasitikėjimo krizę, kuri yra pati sunkiausia iš visų ją ištikusių nuo Europos Sąjungos susikūrimo laikų.

1.2 EESRK palankiai vertina vyriausybės pastangas pašalinti euro zonos sąrangos trūkumus ir kloti naujo Europos ekonomikos valdymo modelio pamatus. Tai būtina, nes taikant ankstesnes priemones ir procedūras nepavyko iki pageidaujamo lygio sumažinti išiskolinimo ir atkurti makroekonominės pusiausvyros. Naujasis Europos ekonomikos valdymo modelis turi apsaugoti valstybių narių demokratines teises ir jų laisvai išrinktus parlamentus, taip pat garantuoti socialinių partnerių autonomiją ir jų laisvę vykdyti kolektyvines derybas.

1.3 Europos ekonomikos valdymo modelio pagrindą sudaro ekonomikos politika, tačiau daugiausia įtakos jis turės socialinėms struktūroms, nes valstybės narės, bijodamos (pusiau) automatinių sankcijų, bus priverstos imtis konkrečių reformų. Komitetas rekomenduoja įgyvendinti pažangų ir ilgalaikį biudžeto konsolidavimą, kuris užtikrintų reikiamas socialines investicijas, siekiant panaikinti socialinę asimetriją.

1.4 Kai kurios jau įgyvendinamos arba planuojamos taupymo priemonės turės neigiamų pasekmių žmonėms ir įmonėms, jeigu, pavyzdžiui, sumažėtų socialinių paslaugų arba darbo rinkos priemonių pažeidžiamoms visuomenės grupėms ar būtų uždaromi būtini socialiniai infrastruktūros objektai, tokie kaip vaikų priežiūros arba švietimo. Tai neigiamai atsilieps galimybėms naudotis paslaugomis ir tų paslaugų kokybei ir tokiu būdu labai pablogins pažeidžiamų visuomenės grupių gyvenimo kokybę.

1.5 EESRK atkreipia dėmesį, kad tarp strategijos „Europa 2020“ ir Europos ekonomikos valdymo tikslų esama prieštaravimų. Reikia užtikrinti, kad Europos semestro ir šešių teisės aktų rinkinio įgyvendinimas nesutrukdytų pasiekti, pavyzdžiui, strategijoje „Europa 2020“ nustatytų skurdo mažinimo tikslų, o visas priemones reikėtų įvertinti siekiant nustatyti, ar jos nedidina skurdo.

1.6 EESRK pabrėžia, kad labai svarbu kuo skubiau įvertinti naujų ekonomikos valdymo taisyklių socialinį poveikį ir visų pirma ragina:

- 1) parengti „socialinių investicijų paktą“;
- 2) iš pat pradžių užtikrinti visapusišką atstovaujamojo pilietinės visuomenės organizacijų, visų pirma socialinių partnerių, atsižvelgiant į ypatingas jų pareigas ir kompetenciją, dalyvavimą visuose veiksmuose;
- 3) sušaukti konventą, kad būtų parengta socialine pažanga pagrįsta strategija, skirta būsimiems Sutarties pakeitimams;
- 4) sukurti „socialinės saugos tinklą“ užtikrinant adekvatų „socialinį valdymą“;
- 5) apsaugoti ir skatinti socialinių partnerių laisvę vykdyti kolektyvines derybas;
- 6) surasti naujų pajamų šaltinių, kad būtų galima konsoliduoti valstybės finansus;
- 7) siekti didesnio valstybės išlaidų veiksmingumo ir griežčiau kovoti su vengimu mokėti mokesčius.

2. Naujas krizės valdymo modelis

2.1 Lisabonos sutartimi buvo sustiprintas Europos socialinis matmuo, iškeltas tikslas sukurti socialinę rinkos ekonomiką, teisėje įtvirtintos pamatinės socialinės laisvės ir išpareigota atlikti visų ES projektų ir iniciatyvų socialinio poveikio vertinimą. EESRK jau seniai laikosi nuomonės, kad kuriant socialinę ekonomiką Europoje reikia kunkurencingumą derinti su socialiniu teisingumu. Ekonomikos vystymasis ir socialinė pažanga neprieštarauja vienas kitam, o priešingai, papildo vienas kitą⁽¹⁾.

⁽¹⁾ EESRK nuomonė dėl socialinės darbotvarkės, OL C 182, 2009 8 4, p. 65.

2.2 EESRK palankiai vertina tai, kad parengdama naująją strategiją „Europa 2020“ ES pademonstravo pasiryžimą skatinti pažangų, tvarų ir integracinį augimą.

2.3 Šiuo metu, finansų krizei daugelyje šalių peraugus į gilią ekonomiką, skolų ir socialinę krizę, Europos Sąjunga išgyvena pačią sunkiausią iš visų ją ištikusių krizių nuo jos susikūrimo laikų. Maža to, Europos institucijas ištiko pasitikėjimo krizė ir nebėra aišku, ką daryti. Europa turi būti vieninga, greičiau ir ryžtingiau veikti ir taikyti teisingus metodus.

2.3.1 Dėmesio centre atsidūrė griežto taupymo programos ir finansinio saugumo tinklai, tuo tarpu priemonės, reikalingos ekonominiam valdymui gerinti ir augimui užtikrinti, tebėra nenuoseklios ir neskaidrios, ir nesigirdi, kad būtų diskutuojama apie glaudesnės integracijos privalumus ir trūkumus.

2.3.2 Toliau didėja nerimas, kad ši pasitikėjimo krizė virsta demokratijos krize, visų pirma atsižvelgiant į galimas sankcijas. EESRK pabrėžia, kad tiesiogiai išrinkti nacionaliniai parlamentai, pagal savo kompetencijos sritis ir atsakomybę, privalo turėti galimybę savo nuožiūra tvirtinti biudžetus ir formuoti vyriausybės.

2.3.3 EESRK jau kelete nuomonių nurodė, kad krizė tapo tikru streso testu Europai. Griežto taupymo politika provokuoja socialinius neramumus įvairiose šalyse ir skatina antieuropietiškas ir nacionalistines nuotaikas.

2.4 Įgyvendinant ES ir nacionalinių vyriausybių kovos su pastaraisiais metais paskui finansų krizę atsiritusia „skolų krize“ (kilusią, be kita ko, atsisakius labai daugeliu atvejų reguliuoti finansų rinkas) politiką buvo pradėtos įgyvendinti griežto taupymo programos, tokiu būdu bandant nuraminti finansų rinkas. EESRK jau ne kartą palankiai įvertino tai, kad, nepaisydama pasipriešinimo iš daugelio pusių, Europos Komisija pateikė pasiūlymus dėl finansinių sandorių mokesčio ir dėl stabilumui užtikrinti skirtų obligacijų ⁽²⁾.

2.5 Tuo pat metu buvo dedamos pastangos pašalinti euro zonos sąrangos trūkumus ir kloti naujo Europos ekonomikos valdymo modelio pamatus. Tai turėtų ateityje padėti stiprinti ekonomikos politikos koordinavimą, griežtinti biudžeto politiką ir gerinti konkurencingumą ⁽³⁾. 2011 m. rudenį Europos Parlamentas priėmė penkis reglamentus ir direktyvą dėl Europos ekonomikos valdymo reformos (dar vadinamą šešių teisės aktų dėl ekonominio valdymo rinkiniu).

⁽²⁾ EESRK nuomonė dėl finansinių operacijų mokesčio (OL C 44, 2011 2 11, p. 81) ir dėl metinės augimo apžvalgos (OL C 132, 2011 5 3, p. 26).

⁽³⁾ Plg. nuomonės, išvardytas EESRK nuomonėje dėl metinės augimo apžvalgos, OL C 132, 2011 5 3, p. 26.

2.5.1 Šis šešių teisės aktų dėl ekonomikos valdymo rinkinys yra paremtas trimis ramsčiais:

- stiprinant stabilumo ir augimo pakte numatytą perviršinio deficito procedūrą nustatomos papildomos, daug griežtesnės biudžeto deficito ir valstybės skolų mažinimo taisyklės, kurių laikydamosi valstybės narės turės per artimiausius 20 metų sumažinti dabartinį skolų lygį iki Maastrichte nustatytos 60 proc. ribos., kad ir kokia būtų ekonomikos padėtis. Toks prociklinis požiūris gali pakenkti augimui ir užimtumui.

- Nustatoma „perviršinio disbalanso procedūra“. Tai yra visiškai nauja politinė procedūra, kuri turės būti vykdoma Europos lygmeniu. Ja siekiama identifikuoti ir koreguoti makroekonominį disbalansą, kuris galėtų kelti grėsmę bendros valiutos stabilumui.

- Užtikrinamas stabilumo pakto ir „perviršinio disbalanso procedūros“ laikymasis taikant veiksmingas ir skausmingas sankcijas. Iš tikrųjų jau pasirašius Maastrichto sutartį buvo suformuluotos Europos rekomendacijos racionalizuoti nacionalinių politinių sprendimų priėmimą. Tačiau nauja yra tai, kad šios rekomendacijos nuo šiol būtų sutvirtintos beveik automatinėmis sankcijomis euro zonai priklausantiems narėms. Šito siekiama įvedant „atvirkštinės daugumos“ balsavimo procedūrą, kuri kelia abejonių kad ir dėl to, jog tai yra visiškai nauja procedūra, nenumatyta Sutartyje. Trumpai tariant, bus priimtas Komisijos pasiūlymas valstybės narėms, kurios nesilaiko jos rekomendacijų, taikyti 0,1 ar 0,2 proc. metinio BVP dydžio sankcijas, nebent Finansų ministrų taryba kvalifikuota balsų dauguma per dešimties dienų laikotarpį nepriimtų šio pasiūlymo. Tokiu būdu sankcijų skyrimo procesas taps labai automatizuotas ir valstybės narės turės labai rimtai atsižvelgti į Europos lygmeniu teikiamas politikos rekomendacijas.

2.5.2 2011 m. lapkričio 23 d. Komisija šešių teisės aktų rinkinį papildė dar dviem reglamentais: pirmasis dėl tvirtesnės tam tikrų valstybių narių, kurios turi didelių finansinio stabilumo sunkumų, priežiūros ir antrasis – dėl valstybių narių biudžeto projekto planų stebėsenos ir koregavimo. Pirmuoju bus išplėtos, sustiprintos ir sugriežtintos prie konkrečios padėties pritaikytos politinės rekomendacijos šalims, vykdančioms makroekonominio koregavimo programas, kurių nesilaikant būtų sustabdomi mokėjimai iš Europos struktūrinių ir socialinių fondų. Antruoju sustiprinami Komisijos įgaliojimai prižiūrėti nacionalines biudžeto sudarymo procedūras reikalaujant, kad valstybės narės įtvirtintų privalomas taisykles dėl deficito dydžio. Abiem reglamentais būtų padidintas kitų valstybių narių spaudimas ir sustiprintas jam būdingas procikliškumas, atvesiantis prie gerai žinomų pasekmių.

2.5.3 Siekiant išvengti valstybių narių išsakomų prieštarų fiskalinės politikos vertinimų ir nuolat atsižvelgti į strategijos „Europa 2020“ tikslų įgyvendinimą buvo nuspręsta įvesti metinį

šešių mėnesių persvarstymo laikotarpį, vadinamąjį „Europos semestrą“. Tokiu būdu siekiama užtikrinti, kad į ES pagrindinius tikslus būtų realiai atsižvelgiama planuojant nacionalinius biudžetus, tai būtų daroma laiku ir prieš tai, kai nacionaliniuose parlamentuose balsuojama dėl kitų fiskalinių metų. Europos ekonomikos valdymo modelio pagrindą sudaro ekonomikos politika, tačiau daugiausia įtakos jis turės socialinėms struktūroms, nes valstybės narės, bijodamos (pusiau) automatinių sankcijų, bus priverstos imtis konkrečių reformų.

3. Naujų taisyklių socialinis poveikis

3.1 Ketvirtus metus tęsiantis finansų krizei Europos ekonomikos ir užimtumo perspektyvos toliau prastėja. 23 milijonai žmonių neturi darbo, o naujausi nedarbo duomenys ⁽⁴⁾ rodo, kad 2011 m. rugsėjo mėn. nedarbo lygis ES-27 ir eurozonos šalyse buvo atitinkamai 9,7 ir 10,2 proc., t. y. didesnis negu tuo pačiu laikotarpiu 2010 metais. Laikotarpiu nuo 2008 m. iki 2011 m. jaunimo nedarbo lygis padidėjo nuo 15,5 proc. iki 21,4 proc., o neveiklumo lygis – nuo 55,6 proc. iki 56,9 proc. Graikijoje ir Ispanijoje beveik kas antras jaunuolis yra bedarbis ⁽⁵⁾. Tai reiškia, kad daugiau kaip 5 milijonai jaunų žmonių neturi darbo, nesimoko ir nelanko švietimo įstaigų. Laikotarpiu iki 2011 m. vidurio užfiksuotas užimtumo padidėjimas (1,5 mln. darbo vietų) nedaug kompensavo per krizę prarastus 6 mln. darbo vietų. Užimtumo augimą iš esmės skatino laikinųjų darbo sutarčių skaičiaus ir nevisos darbo dienos atvejų augimas.

3.2 Dėl to ekonomikos prognozės buvo labai pakoreguotos ir sumažinta augimo norma, o Europos Komisija savo neseniai paskelbtoje 2011–2013 m. rudens prognozėje pripažino, kad „ES ekonomikos atsigavimas sustojo“ ir kad nenumatoma tokio aukšto nedarbo lygio pagerėjimo ⁽⁶⁾.

3.3 2007–2009 m. pasaulinė bankų krizė neišvengiamai atvedė prie valstybių skolų krizės, nes vyriausybės didelius išteklius skyrė bankų gelbėjimui ir valstybės garantijoms, kad išsaugotų pinigų sistemos stabilumą. Todėl vidutinis skolų lygis pakilo nuo 60 iki 80 proc. BVP. Ir taip buvo susiaurinta automatinių stabilizavimo priemonių ir prieš cikliškumą nukreiptos politikos veikimo laisvė. Tai reiškia, kad darbo rinka ir socialinė politika sumokės liūto dalį dėl koregavimo tenkančios naštos. Skirtingų Europos politikos iniciatyvų jungiamoji grandis yra teiginys, kad atlyginimai turi būti naudojami kaip viena pagrindinių koregavimo priemonių taikant atlyginimų mažinimo ir defliacijos metodus.

3.4 EESRK nuomone, šių iniciatyvų padariniai gali būti kenksmingi visuotinės ekonomikos sveikatai ir Europos socialinei sistemai. Socialinės apsaugos komitetas savo ataskaitoje dėl

socialinio ekonomikos krizės poveikio pažymėjo, kad įgyvendintos ar planuojamos griežto taupymo priemonės darys poveikį socialinei įtraukčiai, nes bus apkarpomos paslaugos ir pasiūlymai pažeidžiamoms visuomenės grupėms, pavyzdžiui, žmonėms su negalia. Tai neigiamai atsilieps galimybėms naudotis viešosioms paslaugomis ir tų paslaugų kokybei, kurių padarinius pajus asmenys ir įmonės ⁽⁷⁾. Dėl aukštų ir toliau augančių palūkanų normų krizės krečiamoms valstybėms narėms bus beveik neįmanoma sumažinti jų biudžetų deficitą ir skolų lygį. Pavyzdžiui, Graikijoje nuo 2011 m. pavasario valstybės biudžete atsirado įplaukų perviršis, tačiau deficitas ir toliau auga, nes per aukštos skolos palūkanų normos užgula biudžetą nepakeliamą našta.

3.5 Griežto taupymo priemonės, kurios kelia grėsmę būtinoms socialinėms investicijoms, tik dar labiau sustiprins krizės spiralę. Kai nėra naujų augimo šaltinių, mažinant išlaidas skatinami neigiami pokyčiai biudžeto pajamų aspektu, nes mažėja pajamos iš mokesčių ir didėja socialinės išlaidos, skirtos padengti bedarbių pašalpoms. Biudžeto deficito grėsmė plečiasi sudarydama sąlygas galimiems katastrofiškiems padariniams finansų rinkose, kurios atidžiai stebi tendencijas visose valstybėse narėse.

3.5.1 Be to, griežto taupymo priemonė, sumažindamos galutinę paklausą vienoje valstybėje narėje gali gerokai išbalansuoti padėtį kitose šalyse ir stumtelėti nuokalnės link. Tai gali įvykti per pridėtinės vertės grandinę visoje bendrojoje rinkoje arba per prekybinius ryšius. Pradėjus vykdyti griežto taupymo programas vienu metu daugelyje šalių sustiprės niūrios prognozės, o investuotojai gali būti įtraukti į užburtą netikrumo ratą, kuriame atsidurs ir investicijos švietimo ir mokymo, mokslinių tyrimų ir inovacijų, užimtumo ir vartojimo srityse.

3.6 EESRK nuomone, rengiant ir įgyvendinant ES kontrolės priemones turėtų būti nuodugnai tiriama, ar (ir koku mastu) neigiami poslinkiai valstybių narių ir regionų ekonomikoje yra susiję su rinkos disbalansu, rinkos koncentracijos procesais ir didelių verslo grupių piktnaudžiavimu rinkoje. Komitetas mano, kad visais lygmenimis turėtų būti imamasi veiksmingų priemonių (pavyzdžiui, koordinuotos mokesčių politikos priemonių) užkirsti tam kelią, ir jos turi būti konsolidavimo priemonių dalis. Tai turėtų sustiprinti MVI, taip pat ir eksportui skirtos pramoninės produkcijos konkurencingumą. Siekiant šio tikslo būtina taikyti ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui užtikrinti reikalingas struktūrines priemones.

3.7 Komitetas apgailestauja, kad visi susiję politikos procesai yra paremti asimetrija ir įtvirtina struktūrinę nelygybę. Komisijos narys Olli Rehn laiške išdėsto Komisijos požiūrį į euro zonos disbalansą ir nurodo, kad problemų gali kelti nustatyti dideli išorės deficitai, tačiau teigia, kad, Komisijos manymu, nuolatinis

⁽⁴⁾ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-31102011-BP/EN/3-31102011-BP-EN.PDF.

⁽⁵⁾ 2011 m. bendra užimtumo ataskaita, COM(2011) 815 galutinis, p. 2 ir 4.

⁽⁶⁾ <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/11/1331&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>.

⁽⁷⁾ Socialinės apsaugos komiteto ir Europos Komisijos 2010 m. bendras socialinio ekonomikos krizės poveikio ir politikos priemonių įvertinimas, p. 9–10.

didelis einamojo balanso perteklius nekelia problemų bendros valiutos tvirtumui ⁽⁸⁾. Kitais žodžiais apibrėžiant priešingas pozicijas, problemų sudaro tie, kurie didina skolų našą finansuodami išorės deficitą, tuo tarpu perteklių gaunančios šalys yra raginamos tai daryti.

3.8 Komisija, rengdama makroekonominio disbalanso rezultatų suvestinę, nustato tokius rodiklius, kurie iš karto signalizuotų apie dinamišką atlyginimų kitimą įvairiuose pramonės sektoriuose ir leistų analizuoti situaciją, tuo tarpu paprasčiausiai nebus kreipiama dėmesio į valstybę narę, kuri laikytusi atlyginimų išaldymo strategijos. Taip pat ketinama pradėti „santykinių“ lyginimą, kai atlyginimo vieneto sąnaudų kitimas lyginamas su pagrindinių konkurentų atlyginimo vieneto sąnaudomis. Toks lyginimas gali būti naudingas, siekiant nustatyti konkurencingumo skirtumus, tačiau jis negali lemti to, kad algų padidėjimas automatiškai būtų vertinamas neigiamai, o mažos algos – teigiamai. Vietoje to, išaugęs našumas turėtų būti pripažįstamas gaire priimant sprendimą dėl atlyginimų didinimo.

3.9 Komitetas visų pirma reiškia susirūpinimą dėl to, kad vyriausybės išpareigojo taikyti priemones ir elgesio modelius, kuriems jos negali daryti įtakos. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente dėl makroekonominio disbalanso prevencijos ir naikavimo numatytas išankstinio išpėjimo mechanizmas, sudarantis rezultatų suvestinės rodiklių pagrindą (3 straipsnis). Tais rodikliais nustatomos viršutinės ir apatinės vidaus ir išorės makroekonominio disbalanso ribos, nuo kurių priklauso perviršinio disbalanso procedūros taikymas. Vienas iš rodiklių – vieneto darbo sąnaudos, nepaisant to, kad rezultatas visų pirma yra pasiekiamas nepriklausomomis kolektyvinėmis socialinių partnerių derybomis, o ne laikantis vyriausybės ekonomikos politikos.

3.10 Todėl Komitetas mano, kad socialiniai partneriai turi visą laiką dalyvauti įgyvendinant šį reglamentą tiek euro zonos, tiek nacionaliniu lygmeniu. Komitetas pabrėžia, kad socialinių partnerių savarankiškumas neturi būti kvestionuojamas ir turi būti iki galo laikomasi TDO konvencijų Nr. 87 ir 98, kad ir kokią institucinę formą įgautų socialinių partnerių dalyvavimas. Be to, labai svarbu, kad būtų laikomasi bendrų Europos Sąjungos tikslų, visų pirma siekiama socialinės pažangos ir vis didesnio ES socialinės politikos derinimo, taip pat būtina atsižvelgti į ES pagrindinių teisių chartijoje (51 straipsnio 1 dalyje) įtvirtintas pagrindines socialines teises.

3.11 Ekonominių ir socialinių sunkumų ir pasikeitimų laikais svarbu į procesus ir į kontrolės bei konsolidavimo priemonių

įgyvendinimą įtraukti socialines organizacijas. Jų indėlis bus naudingas švietimo, prevencijos ir užimtumo srityse, užtikrinant socialinę harmoniją, pagrįstą pagarba žmogaus orumui ir socialiniam solidarumui.

4. Veiksmų socialinis poveikis valstybėse narėse

4.1 EESRK giliai sunerimęs dėl socialinių krizės pasekmių, kurios daugumoje valstybių narių jau aiškiai matomos, ir rekomenduoja struktūrines reformas planuoti taip, kad būtų skatinamas augimas ir užimtumas. Darbuotojų teisių ir pagrindinių socialinių teisių apsauga ir stiprinimas turėtų teigiamos įtakos bendram ekonomikos produktyvumui. Būtina iš esmės užtikrinti, kad valdžia turėtų jos veiklai užtikrinti būtinų mokesčių pajamų ir kad būtų imamasi griežtų mokesčių slėpimo prevencijos priemonių.

4.1.1 EESRK susirūpinęs pažymi, kad nacionaliniai ir regioniniai skirtumai didėja. Tokie skirtumai kelia rimtą grėsmę Europos integracijai, nes dar niekada ekonominė ir socialinė sanglauda dabartinėje Sąjungoje taip sparčiai nemažėjo. Anksčiau socialinių ir ekonominių skirtumų didėjimas visada buvo laikinas ir susijęs su naujų valstybių narių įstojimu.

4.2 Savo ataskaitoje „Socialinis krizės poveikis“ Socialinės apsaugos komitetas daro išvadą, kad dėl finansų ir ekonomikos krizės smarkiai pablogėjo didelių visuomenės grupių, visų pirma jaunimo, pagal terminuotas darbo sutartis dirbančių žmonių ir migrantų, socialinė padėtis. Visose šalyse bedarbiai yra viena iš labiausiai su skurdo pavojumi susiduriančių grupių ⁽⁹⁾. Tokia padėtis kai kuriose šalyse, pavyzdžiui, Graikijoje, Ispanijoje, taip pat ir daugelyje kitų valstybių narių, ižiebė protestus ir socialinius neramumus.

4.3 Remiantis naujausio 2011 m. Eurostato atlikto tyrimo duomenimis, ES visuomenei tai kelia susirūpinimą; taip pat pastebėta skurdo plitimo tendencija:

Dauguma europiečių (ir jų vis daugėja) mano, kad skurdas didėja. Paklausti, ar per pastaruosius trejus metus skurdas sumažėjo ar išaugo, 87 proc. visų europiečių sako, kad išaugo. Įsitikinimas, kad per pastaruosius trejus metus skurdas išaugo, dabar daug tvirtesnis negu buvo 2010 m. rudenį. Tik 22 proc. europiečių mano, kad priemonių, kurių imamasi skurdo klausimui spręsti, pakanka ⁽¹⁰⁾.

4.4 EESRK giliai sunerimęs, kad Europa dėl socialinių krizės padarinių taps dar labiau suskaldyta ir bus prarasta visuomenės parama. Europa vis tik turi vėl įgyti visuomenės pasitikėjimą.

⁽⁸⁾ 2011 m. lapkričio 4 d. laiškas Jan Vincent Rostowski (dėl: Einamųjų sąskaitų deficitų ir pertekliaus valdymo taikant perviršinio disbalanso procedūrą).

⁽⁹⁾ Žr. 2010 m. lapkričio 26 d. Socialinės apsaugos komiteto ir Europos Komisijos atliktą bendrą vertinimą (16905/10, SOC 793, ECOFIN 786), p. 2.

⁽¹⁰⁾ Specialus Eurobarometro tyrimas Nr. 377.

4.5 Komiteto nuomone, reikia dėti visas pastangas, kad dėl taupymo priemonių nedidėtų skurdo pavojus. Reikia atlikti veiksmingą socialinio poveikio vertinimą, kuriame būtų nagrinėjama, kaip, atsižvelgiant į naują susidariusią padėtį, vis dar būtų galima pasiekti tikslą per kitus dešimt metų padėti bent 20 milijonų žmonių išbristi iš skurdo ir socialinės atskirties ir kokių priemonių tam reikėtų imtis. Kita augančio skurdo pusė ta, kad dėl kai kurių valstybių narių neadekvačios mokesčių ir biudžeto strategijos auga ir turtas bei pelnas. Reikia užtikrinti, kad Europos ekonomikos valdymo modelis ir Europos semestro įgyvendinimas nesutrukdytų pasiekti svarbiausioje Europos strategijoje – „Europa 2020“ – nustatytą skurdo mažinimo tikslų.

5. Būtinybė rengti išsamius socialinio poveikio vertinimus

5.1 2011 m. EESRK pažymėjo, kad horizontalioji socialinė sąlyga (HSS, SESV 9 str.) – didžiausia naujovė ir kad ją ES privalo vadovautis įgyvendindama savo politiką įvairiose srityse⁽¹¹⁾.

5.2 Šiuo klausimu EESRK jau yra pažymėjęs, kad horizontalioji socialinė sąlyga turi būti taikoma plačioms sritims ir bendrai naujai ES lygmens strategijos „Europa 2020“ socialinės ir ekonominės valdysenos struktūrai, priimtai 2010 m. Europos Vadovų Tarybos⁽¹²⁾. Čia kalbama ir apie Europos semestrą, šešių teisės aktų dėl ekonomikos valdymo rinkinį, taip pat apie paktą „Euro plus“ ir minimalios socialinės apsaugos sistemas.

5.3 EESRK pabrėžia, kad vykdant kovos su krize priemones jokių būdu negalima pažeisti Pagrindinių teisių chartijoje įtvirtintų teisių ir kad, priešingai, būtina apsispręsti, kokių priemonių kitais metais reikėtų imtis, kad šios pagrindinės teisės būtų apsaugotos⁽¹³⁾.

5.4 Socialinės apsaugos komitetas ir Europos Komisija kartu kritikuoja, kad kol kas tik kelios valstybės narės atliko savo fiskalinės konsolidacijos priemonių socialinio poveikio vertinimus⁽¹⁴⁾.

5.5 EESRK pabrėžia, kad labai svarbu kuo skubiau įvertinti naujų ekonomikos valdymo taisyklių socialinį poveikį. ES išpareigojo skatinti socialinę įtrauktį ir ne tik susiejo šį išpareigojimą su kiekybiniais siektiniais rodikliais, bet ir įtvirtino jį Sutartyje, nustatydamas kokybinius rodiklius pagrindinių socialinių teisių apsaugos srityje. Tai turi tiesioginės įtakos žmonių gyvenimo kokybei, todėl poveikio vertinimuose šis klausimas turi būti nagrinėjamas ir pateikiamas kokybine ir kiekybine išraiška. Dėl siūlomų teisės aktų buvo atlikti tik pavieniai poveikio verti-

nimai, kuriuose dauguma atvejų dėmesys buvo skiriamas tik socialiniam poveikiui; be to, dažnai į šių vertinimų rezultatus nebuvo atsižvelgiama⁽¹⁵⁾.

6. Europai reikia socialinių investicijų pakto

6.1 Kadangi kol kas nežinome, koks tiesioginių ir netiesioginių trukdžių užtikrinti socialines teises ir struktūras bei įgyvendinti socialinį *acquis* pobūdis ir mastas, turime parengti – vadovaudamiesi išsamiais ir nepriklausomais poveikio vertinimais – visapimančią koncepciją, kurioje būtų derinami ir stiprinami šie klausimai:

6.1.1 Savalaikis ir visapusiškas socialinių partnerių įtraukimas į visų priemonių įgyvendinimą

6.1.1.1 Visos jau vykdomos ir ateityje planuojamos priemonės turėtų būti įgyvendinamos tik nuodugniai pasitarus su socialiniais partneriais, kaip numatyta ir SESV 152 straipsnyje. Tai pasakytina ir apie grynai ekonomines ir biudžetines taupymo sąlygas, kurios lemia socialinės padėties blogėjimą. Viena iš sričių, kurioje būtina užtikrinti socialinių partnerių dalyvavimą, yra ES darbo grupės dėl Graikijos įsteigimas. Be to, socialinės organizacijos ir nevyriausybinės organizacijos turi būti laiku ir visapusiškai įtrauktos į visų priemonių įgyvendinimą.

6.1.2 „Socialinių investicijų paktas“

6.1.2.1 EESRK mano, kad iš esmės neįmanoma rasti išėjimo iš tokios krizės, kokia ištiko Graikiją ir kitas valstybes nares – greičiau jau turime iš jos „išaugti“. Atsižvelgdamas į ekonomikos valdymą, EESRK siūlo nuolat investuoti į gebėjimus, infrastruktūrą bei produktus ir skatinti investicijas į socialinę ekonomiką, socialinį verslumą⁽¹⁶⁾ ir socialines paslaugas.

6.1.2.2 Tai bus pasiekta pasitelkus socialinių investicijų paktą. Todėl EESRK ragina priimti Frank Vandenbroucke, Anton Hemerijck ir Bruno Palier pateiktą rekomendaciją. Jie teigia, kad svarbiausias uždavinys – užtikrinti, kad ilgalaikės socialinės investicijos ir trumpalaikė fiskalinė konsolidacija padėtų viena kitai tiek ES, tiek valstybių narių lygmeniu. Mes manome, kad šį uždavinį būtų galima įgyvendinti ir siekiant strategijoje „Europa 2020“ suformuluotų tikslų, tačiau su sąlyga, kad „ES socialinių investicijų paktas“ bus integruotas į augimą skatinančią biudžeto politiką ir finansų reguliavimą. Tai reiškia, kad nauja socialinių investicijų pakto makroekonomikos ir biudžeto priežiūros sistema turėtų būti suderinta⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁵⁾ Pagal 2011 m. Europos skurdo mažinimo organizacijų tinklo (EAPN) atliktą vertinimą.

⁽¹⁶⁾ Socialinė įmonė yra svarbus Europos socialinio modelio elementas. EESRK pritaria Komisijos pradėtai įgyvendinti politikai ir veiksnių planui propaguoti socialines įmones Europoje ir pabrėžia, jog itin svarbu jį visiškai įgyvendinti tiek ES, tiek valstybių narių lygiu. Žr. EESRK nuomonę „Socialinis verslumas ir socialinės įmonės“ (CESE 1584/2011, 2011.10.26).

⁽¹⁷⁾ Frank Vandenbroucke ir kiti. „The EU needs a social investment pact“ (Europai reikia socialinių investicijų pakto), OSE Nr. 5, 2011 m., p. 5.

⁽¹¹⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl ES sanglaudos ir socialinės politikos koordinavimo stiprinimo, OL C 24, 2012 1 28, p. 29.

⁽¹²⁾ Ten pat.

⁽¹³⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Pagrindinių teisių chartijos įgyvendinimo Sąjungoje strategijos OL C 376, 2011 12 22, p. 74.

⁽¹⁴⁾ „Socialinis krizės poveikis. Esama padėtis“, Tarybos dokumentas 1690/10, SOC 793 ECOFIN 786, <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/10/st16/st16905.en10.pdf>.

EESRK labai suserimęs dėl kovos su krize priemonių, ypač ir taip mažų pensijų mažinimo, socialinio poveikio. Jis dar kartą ragina Komisiją žengti pirmą žingsnį – pradėti rengti ES mastu taikytiną adekvačios pensijos apibrėžtį ⁽¹⁸⁾.

6.1.3 Nauji viešojo sektoriaus biudžeto pajamų šaltiniai

6.1.3.1 Viešojo sektoriaus biudžeto nebus galima naudoti viskam: bankams gelbėti, socialinių išlaidų didinimui, investicijoms į inovacijas ir pagaliau – verslui skatinti. Valstybė neišvengiamai turės ieškoti naujų pajamų šaltinių. Be to, valstybės išlaidos turi tapti veiksmingesnės ir tiksliau nukreiptos. EESRK mano, kad būtina plėsti valstybių narių mokesčių bazę, be kita ko, įvedant finansinių sandorių mokesčius, naikinant „mokesčių rojų“, baigiant mokesčių mažinimo lenktynes bei imantis priemonių prieš mokesčių slėpimą. Kartu, investicijų kokybės klausimas turi būti kur kas labiau akcentuojamas, jeigu visos valstybės narės yra tvirtai pasiryžusios investuoti į socialinę sritį ir konsoliduoti biudžetus remdamosi ekonomikos augimu ir reformomis. Be to, reikėtų iš esmės persvarstyti mokesčių sistemą, deramai įvertinus įmokų nuo įvairių rūšių pajamų ir turto klausimus ⁽¹⁹⁾.

6.1.4 „Socialinės apsaugos tinklas“ per lygiavertį „socialinį valdymą“

6.1.4.1 Be „socialinės apsaugos tinklo“ (Jean-Claude Juncker) visa ES architektūra liks nebaigta, o Europa žengs žingsnį atgal link grynai ekonominės ir biudžetinės sąjungos, o tai labai toli nuo jos siekio sukurti socialinės rinkos ekonomiką. EESRK pabrėžtinai įspėja, kad taip ir gali įvykti.

6.1.4.2 EESRK pritaria, kad reikia sukurti atsakingo ekonomikos ir socialinio valdymo sistemą. Trumpalaikė konsolidacija turi būti daug glaudžiau susieta su strategijos „Europa 2020“ siekiu didinti pažangų augimą, socialinę sanglaudą ir įtrauktį.

6.1.4.3 ES taip pat turi užtikrinti, kad visos ekonomikos ir biudžeto politikos priemonės visiškai atitiktų pirminės teisės aktuose nustatytus socialinius tikslus ir pagrindines socialines teises, įskaitant, visų pirma, teisę vesti kolektyvines derybas ir streikuoti, ir kad nebūtų pažeistos socialinio *acquis* nuostatos.

6.1.5 Pasitarimas dėl socialine pažanga paremtos svarstomų Sutarties pakeitimų strategijos

6.1.5.1 EESRK ypač ragina organizuoti pasitarimą šiuo klausimu. Kadangi šiuo metu numatoma, kad bus svarstoma daug Sutarties pakeitimų, turime surengti ir plačias diskusijas, ir užtikrinti demokratinį legitimumą. Kaip ir ankstesnio pasitarimo atveju, turėtų dalyvauti nacionaliniai parlamentai, Europos Parlamentas, socialiniai partneriai ir EESRK. Tarpinėje ataskaitoje ir veiksmų plane turi būti užtikrinta, kad šie Sutarties pakeitimai būtų atsverti lygiavertėmis socialinėmis nuostatomis ir kad rezultatai būtų įtraukti į sutartų veiksmų įgyvendinimo ataskaitą, kuri turėtų būti paskelbta kovo mėn.

6.1.6 Socialinių partnerių teisės vesti kolektyvines derybas apsauga ir stiprinimas

6.1.6.1 EESRK pakartoja savo poziciją, kad pagal Pagrindinių teisių chartiją priimti išsipareigojimai taikomi visoms ES institucijoms ir tarnyboms, ir todėl netrukdomų kolektyvinių derybų ribojimai visiškai nepriimtini, tad Europos Komisija turėtų nedelsdama spręsti šį klausimą. Ir ji pati, žinoma, neturėtų valstybėms narėms teikti rekomendacijų, kuriomis būtų pažeistos Pagrindinių teisių chartijos nuostatos. Priešingai, ji turėtų dėti visas pastangas ne tik pagrindinėms teisėms apsaugoti, bet ir joms stiprinti. Krizė – tai išmėginimas, parodantis, ar iš tiesų tvirta yra Europos pagrindinių teisių kultūra ⁽²⁰⁾.

2012 m. vasario 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽¹⁸⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Žaliosios knygos dėl pensijų, OL C 84, 2011 3 17, p. 38;

⁽¹⁹⁾ Žr. EESRK nuomonės dėl aukščiausiojo lygio susitikimo užimtumo klausimais rezultatų 3.4.2 dalį, OL C 306, 2009 12 16, p. 70.

⁽²⁰⁾ Žr. 13 išnašą.